

### ЧЕРГОВЕ ЗАСІДАННЯ РАДИ МІЖНАРОДНОЇ АСОЦІАЦІЇ АКАДЕМІЙ НАУК

---

*7 червня 2012 року в Національному дослідницькому центрі «Курчатовський інститут» відбулося чергове засідання Ради Міжнародної асоціації академій наук (МААН). Під час урочистої церемонії закриття засідання президенту МААН, президенту НАН України академіку НАН України і РАН Борису Євгеновичу Патону було присвоєно звання Почесного доктора НДЦ «Курчатовський інститут».*

Чергове XXIV засідання Ради Міжнародної асоціації академій наук (МААН) відбулося 7 червня 2012 р. у Національному дослідницькому центрі «Курчатовський інститут» (Москва, Російська Федерація). У заході взяли участь керівники національних академій наук Росії, України, Білорусі, Молдови, Азербайджану, Грузії, Киргизстану, Таджикистану, а також представники організацій, що є асоційованими членами МААН.

Засіданню передувала екскурсія Курчатовським центром нано-, біонаук, інформаційних та конвергентних технологій із джерелами синхротронного випромінювання та нейтронів і соціогуманітарних наук (НБІКС-центр). Гості відвідали комплекс молекулярної візуалізації, відділи електронної мікроскопії і нейрокогнітивних наук, оглянули синхротронно-нейтронний комплекс і станцію суперкомп'ютера. Члени Ради МААН були приємно вражені тим, як стрімко останніми роками розвиваються технологічні потужності Центру. Академік Б.Є. Патон зауважив, що Курчатовський інститут асоціюється передусім з атомним проектом СРСР, який свого часу було успішно реалізовано. Він висловив надію, що сьогоднішній бурхливий розвиток конвергентних нано-, біо-, інфо- і соціогуманітарних наук забезпечить нові науково-технологічні прориви.

Відкрив засідання президент МААН, президент НАН України академік НАН України і РАН Борис Євгенович Патон. Він зазна-

чив, що робота Ради МААН проходить у стінах ушлявленого Курчатовського інституту. Багато що тут нагадує про засновника і першого його директора, видатного радянського фізика Ігоря Васильовича Курчатова, який, без сумніву, відіграв виняткову роль у розв'язанні наукових проблем оволодіння ядерною енергією в Радянському Союзі.

З вітальним словом до учасників засідання звернувся помічник Президента РФ А.О. Фурсенко. Він наголосив, що нині найважливішим завданням є підтримка саме фундаментальної науки і створення нових наукових напрацювань. Національні академії наук були й залишаються головним складником єдиного науково-освітнього простору в межах СНД. Розширення кооперації академічної науки має стати одним із найважливіших інструментів для підтримки розвитку науки та освіти.

Ректор Московського державного університету ім. М.В. Ломоносова В.А. Садовничий повідомив про діяльність філій університету в країнах СНД, а також про співпрацю МААН із Євразійською асоціацією університетів (ЄАУ), завдяки якій сьогодні реалізують низку важливих і успішних проектів. Як приклад плідної спільної роботи МААН і ЄАУ він навів науково-дослідну програму «Чорне, Азовське та Каспійське моря як імітаційна модель океану». У ній беруть участь Інститут обчислювальної математики РАН, Інститут океанології ім. П.П. Ширшова РАН,



Учасники засідання Ради МААН, Москва, 7 червня 2012 р.

МДУ ім. М.В. Ломоносова, Морський гідрофізичний інститут НАН України, Інститут біології південних морів ім. О.О. Ковалевського НАН України, Інститут геологічних наук НАН України, а також Бакинський і Тбіліський державні університети.

Далі з доповіддю «Конвергенція наук — від неживого до живого» виступив директор НДЦ «Курчатівський інститут» член-кореспондент РАН М.В. Ковальчук. Він розповів про НБІКС-конвергенцію як наступний етап розвитку науки. В індустріальному суспільстві головна мета розвитку науки і техніки була пов'язана з вивченням «будови» і можливостей людини та їх копіюванням у модельних технічних системах. Сьогодні починається новий етап. Від технічного, модельного копіювання на основі неорганічних матеріалів людство переходить до відтворення систем живої природи за допомогою нанобіотехнологій. В основу конвергентних фундаментальних і прикладних досліджень Курчатівського НБІКС-центру в галузі матеріалознавства, біонанотехнологій, інформатики, інноваційної енергетики, а також з

вивчення природи мислення, формування процесів пам'яті, покладено саме таке поєднання «живого» і «неживого».

З доповіддю про найбільш значущі події в діяльності МААН у 2011 р. та про плани роботи на 2012–2013 рр. виступив академік Б.Є. Патон. Він зазначив, що в рамках Асоціації підтримуються регулярні контакти як на рівні керівництв академій, так і на рівні окремих творчих колективів. Учені виконують сотні спільних наукових проектів за пріоритетними напрямками. Президент МААН детально розповів присутнім про результати та найближчі перспективи розвитку співпраці між МААН і ЮНЕСКО. Він також звернув увагу на важливість своєчасної підготовки наукової зміни й діяльність Асоціації в цьому напрямі, зокрема стажування молодих учених із країн СНД у провідних наукових центрах, навчання молодих науковців, аспірантів та студентів-старшокурсників на курсах із сучасних методів досліджень наноматеріалів, відвідування ними міжнародних літніх шкіл. Як позитивні приклади співпраці під егідою МААН було



Вручення академіку Б.Є. Патону диплома про присвоєння звання Почесного доктора НДЦ «Курчатовський інститут»



Слово у відповідь академіка Б.Є. Патона

згадано кілька вагомих заходів, що відбулися на базі Міжнародного інноваційного центру нанотехнологій СНД, та низку міжнародних програм у галузі радіобіології та астрономії, деякі з яких виконують на унікальних наукових комплексах у Приельбруссі.

У своєму виступі Б.Є. Патон підкреслив актуальність та перспективність досліджень, що виконують у Курчатовському інституті. Він запропонував усім науковим організаціям, які мають визначні досягнення у галузі НБІКС, активно долучатися до розвитку цього нового напрямку — конвергенції наук і технологій. На користь такої кооперації свідчить підписана в 2010 р. Угода про співробітництво між НАН України та НДЦ «Курчатовський інститут», яка сприяє розвитку спільних досліджень з ядерної фізики та атомної енергетики, енергозощадження та ядерної медицини, фізики плазми і керованого термоядерного синтезу, нанобіотехнологій та інформаційно-комунікаційних систем. У ході засідання Ради МААН Б.Є. Патон і М.В. Ковальчук підписали документ, що продовжує термін дії Угоди про співробітництво МААН і НДЦ «Курчатовський інститут».

Б.Є. Патон окремо зупинився на необхідності подолання технологічного відставання держав СНД у галузі виробництва прискорювачів і томографів для медичного використан-

ня — основного обладнання ядерної медицини. Ця проблема стає вкрай важливою, зважаючи на щорічне зростання онкологічних захворювань, і для її розв'язання потрібно об'єднати зусилля всіх країн, академії наук яких входять у МААН.

Президент Асоціації також нагадав про роботу зі створення Міждержавного фонду фундаментальних досліджень та інновацій у межах СНД, завдяки якому має здійснюватися фінансування проектів із найпріоритетніших напрямів наукових досліджень і розробок. Такий фонд, безумовно, потрібний сьогодні, про що свідчить успішний досвід діяльності Міждержавного фонду гуманітарного співробітництва держав — учасниць СНД.

Завершуючи свій виступ, академік Б.Є. Патон закликав колег шукати нові підходи до участі в проектах рівня «megascience», а також активніше привертати увагу урядів своїх країн до розвитку цих передових технологій.

Далі учасники засідання Ради МААН заслухали доповіді віце-президента РАН академіка С.М. Алдошина та представників національних академій про стан справ у академіях наук. Було висловлено одностайну думку, що МААН створює умови для співпраці науковців із різних держав, дозволяє ефективно використовувати наявний потенціал для плідної наукової діяльності.

Наприкінці засідання Ради МААН відбулася урочиста церемонія присвоєння академіку Б.Є. Патону звання Почесного доктора НДЦ «Курчатовський інститут» (Dostor Honoris Causae). Її відкрив директор Інституту М.В. Ковальчук. Він підкреслив, що Б.Є. Патон має величезний список досягнень і почесних звань, є почесним доктором багатьох академій і наукових організацій. *«Борис Евгеньевич — всемирно известный ученый в области электросварки, металлургии и технологии материалов, материаловедения. Патоновская научная школа не нуждается в представлении. Помимо выдающихся результатов в науке и огромного вклада в развитие цивилизации и экономики постсоветского пространства, Борис Евгеньевич еще и инициатор уникального объединения научных сил на постсоветском пространстве — МААН, опытный организатор науки и общественный деятель. Деятельность МААН, направленная на сохранение и развитие творческих связей между учеными, получила заслуженное признание не только в СНГ, но и за его пределами»*, — наголосив Михайло Валентинович Ковальчук.

Він також зауважив, що Курчатовський інститут лише нещодавно відновив традицію присвоєння цього звання видатним ученим сучасності. Б.Є. Патон — третій володар диплома Почесного доктора НДЦ «Курчатовський інститут». Першим в історії почесним доктором Курчатовського інституту став у 2010 р. професор Гельмут Дош (Helmut Dosch) — голова Ради директорів Німецького електронного синхротрона (DESY). Другим, у цьому році, — Рольф-Дітер Хойер (Rolf-Dieter Heuer), генеральний директор Європейського центру ядерних досліджень (CERN).

Під загальні оплески Борису Євгеновичу було урочисто вручено диплом почесного доктора, пам'ятний знак, а також традиційні шапочку і мантию.

У своєму виступі у відповідь Б.Є. Патон сказав: *«Я искренне взволнован и тронут тем, что отмечены мои заслуги, присвоено столь высокое звание. Курчатовский институт — это гордость России, Советского Союза. И в последние годы, под руководством М.В. Ковальчука, здесь сделано невероятно много! Но впереди еще немало работы»*.